

Якщо цього не робити, то вся увага підприємства буде зосереджена на «поточному виробництві». Довгострокова діяльність, направлена на розвиток і зростання розмиватиметься, загрожуючи майбутньому підприємства з виробництва молокопродуктів. Компоненти для портфеля місій визначаються стратегічними складовими. Вони можуть сегментуватися по таких критеріях, як, наприклад, термін окупності, категорія ризику, життєвий цикл продукту, підтримка продукції, географічна область, або іншими критеріями, відповідно до вибраної стратегії.

Щодо вибору та розробки інноваційної стратегії як головної складової загальної стратегії розвитку підприємства молокопереробного підкомплексу, то зарубіжний та вітчизняний досвід інноваційної діяльності свідчить про необхідність врахувати такі моменти.

Для окремо взятого підприємства, наприклад, молочної промисловості, використання інновацій не означає, що вперше запроваджуються нові бізнес-лінії і їх елементи, які є піонерними, тобто новими для ринку і галузі. Інновації можуть запроваджуватися як перейняті продукти і технології, які вже створені і освоєні вітчизняними піонерами та інноваторами (у формі імітації).

Доступ до піонерних новацій забезпечується придбанням ліцензій на винаходи, укладанням підрядних договорів на розробку новацій і інжиніринг (при одночасному введенні нових виробничих потужностей), купівлі комплектного спеціального технологічного устаткування і оснащення, а також в інших непрямих формах (наприклад, запрошенням на роботу відповідних фахівців - носіїв «ноу-хау»). Крім легальних способів імітації технологій і продуктів, що отримали попит на ринку, існує і так зване «інноваційне піратство». Є і напівлегальні методи отримання доступу до технологій, на яких може бути заснований інноваційний бізнес (наприклад, «повторні

розробки» з метою отримання «паралельних» патентів з неістотно іншою формулою винаходу в порівнянні з тим винаходом, що цікавить підприємство, патент на який таким чином ігнорується). Проте на основі відверто нелегального або напівлегального імітування, як правило, складно розвернути значний за обсягами інноваційний бізнес (в стратегічному плані позначається вірогідність судового переслідування з боку контролюючих ринку патентовласників, втрата часу на освоєння продукту, що вже набирає моральний знос і таке інше).

Висновки. При розробці інноваційної стратегії слід мати на увазі, що інноваційна діяльність є досить специфічним видом господарської діяльності. Інноваційну діяльність характеризують принципи, які відрізняють її від традиційної виробничої діяльності:

- малий відсоток успішних інновацій, при цьому результативні інновації компенсують витрати як на себе, так і на не результативні або збиткові ідеї;

- необхідність окремого бюджету та страхового резерву для уникнення погіршення фінансових показників підрозділів, що займаються традиційною виробничою діяльністю;

- використання критеріїв оцінки інноваційної діяльності, відмінних від традиційних. Наприклад, критерій «річний приріст прибутку» неприйнятний, оскільки інноваційна продукція в найближчій перспективі (3-4 роки) може не давати ніякого прибутку, після чого прибуток різко зростає;

- систематична і планова ліквідація всього застарілого, що дозволяє вивільнити ресурси для роботи над новим;

- відсутність зворотного зв'язку між результатами і витратами ресурсів і інвестицій протягом тривалого часу;

- правильний вибір моменту припинення роботи, щоб уникнути витрат коштів на інновацію, що не дає конкретних проміжних результатів.

Література

1. Гальчинський А. С. Інновації як стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах. – К. : Знання України. – 2002. – 326 с.
2. Капітан І. Б. Формування стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств на засадах маркетингу / І. Б. Капітан // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 11 (65). – С. 137-143.
3. Матеріали Парламентських слухань у ВРУ щодо Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

УДК 658.152

МАНЗІЙ О.П., викладач

Уманський національний університет садівництва

ДОМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В статті наведено основні методи та підходи досліджень економічної сутності економічної безпеки підприємств харчової промисловості та визначені основні її елементи, що дає можливість подальших досліджень в напрямку механізмів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості та фінансової захищеності його пріоритетних напрямів економічної діяльності.

Ключові слова: інноваційний розвиток, підприємства харчової промисловості, інвестиційні потоки, економічна безпека

The article presents the basic methods and approaches economic essence of economic research security food industry and revealed its basic elements, which allow for further research in the direction of the investment mechanisms to ensure innovative development of the food industry and the financial security of its priority areas of economic activity.

Keywords: innovation development, the food industry, investment flows, economic security

Вступ. Чутливість національної економіки до непередбачуваних коливань кон'юнктури світових ринків та внутрішніх економічних ризиків є надто високою. Дія зовнішніх шоків швидко мультиплікується та поширюється в економіці харчової промисловості України, спричиняючи потрясіння аграрної сфери, пригнічуючи та уповільнюючи діяльність вітчизняних підприємств харчової промисловості та аграрного виробництва. При цьому слабкі можливості напрямків впливу та державного регулювання на розвиток економічних процесів через недосконалість інституційного середовища, а також зростання рівня тінізації в ринковому просторі призводить до послаблення системи економічної безпеки підприємств харчової промисловості та погіршення фінансового потенціалу галузі, що обумовлює неможливість впровадження інноваційних технологій та залучення інвестиційних ресурсів із зовнішніх джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення нагальної проблеми фінансово-економічної безпеки підприємств харчової промисловості проводиться за багатьма напрямками наукового пошуку [1-12]. Так, Шабатура Т.С. та Хома І.Б. вважають можливим реалізацію системи фінансової безпеки підприємств за умови своєчасно проведеної фінансової діагностики його підприємницької діяльності та як домінуючу характеристику рівня захищеності підприємства від негативного впливу загроз, що відображає безпечність ведення ним підприємницької діяльності [1, 5, 6]. Крюкова І.О. досліджує проблему фінансово-економічної безпеки в контексті формування інноваційної архітектури харчової промисловості та стверджує, що лише за умови належного фінансового забезпечення можливий інноваційний розвиток галузі [7-9]. Кужель В.В. та Замлінський В.А. розглядають напрямок державного регулювання та продовольчої безпеки аграрного виробництва країни [4]. Стратегічний розвиток підприємств харчової промисловості, на думку Стоянової-Коваль С.С. та Непочатенко В.О., безпосередньо пов'язан із інвестиційними потоками, їх оптимальним розміщенням в активах харчових підприємств, інвестиційною ємністю харчової промисловості при умові забезпечення економічно - інвестиційної захищеності та поліпшенням інвестиційного клімату

національної економіки [10, 11]. Разом з цим, ефективність розвитку підприємства залежить від успішності реалізації фінансових інтересів власників бізнесу, що потребують захисту в процесі їх реалізації, який повинна забезпечувати фінансова складова економічної безпеки підприємницької діяльності. Все це підкреслює взаємообумовленість та взаємозалежність зазначених понять та необхідність їх наукового узагальнення.

Постановка завдання. Отже, проблеми фінансово-економічної безпеки підприємств харчової промисловості в контексті захищеності інноваційного розвитку галузі та національної економіки України визначаються провідними вітчизняними вченими як вкрай актуальними та своєчасними і такими, що потребують теоретико-методологічного та практичного опрацювання. Саме тому вважаємо метою нашого дослідження узагальнення наукових підходів та складових фінансово-економічної безпеки в контексті інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості та визначення основних принципів системи її практичної реалізації на харчових підприємствах.

Результати досліджень. На сьогодні стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є пріоритетним завданням економічної стратегії.

Проблема захисту постає перед кожним підприємством харчової промисловості, насамперед в стратегічному аспекті, якщо воно прагне продовжувати функціонувати з допустимими фінансово-економічними результатами у кризовий або післякризовий період, коли рівень невизначеності ринку максимальний за рахунок накладання і пролонгації на майбутній невідомий період найбільшої кількості різних ризиків, які комплексно обтяжують всю підприємницьку діяльність. Навіть у стабільному економічному середовищі діяльності підприємства харчової промисловості виникає необхідність його безпеки, причому, меншою мірою цілісного захисту, а переважно – у вужчих аспектах. З цим пов'язано виникнення таких дефініцій, як «економічна захищеність», «фінансова безпека», «інноваційна безпека», «інвес-

тиційна безпека», «продовольча безпека» та інші, за рахунок цілеспрямованого зменшення кількості їх функціональних складових у порівнянні з «економічною безпекою» і розроблення на прикладі підприємств дієвих методів її діагностики та механізмів реалізації всієї системи фінансово-економічної безпеки [12]. Вчені-аналітики намагалися узагальнити точки зору науковців, що розглядають інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, виділивши три умовні підходи до визначення інноваційного потенціалу:

1) ресурсний, відповідно до якого він трактується як сукупність ресурсів (фінансових, матеріально-технічних, трудових, інформаційних та інших), необхідних для здійснення інноваційної діяльності;

2) результативний, що асоціює інноваційний потенціал з можливістю ресурсів підготовлювати і здійснювати в широких масштабах ефективні нововведення в ключових сферах;

3) діагностичний, що позиціонує інноваційний потенціал як міру готовності ресурсів виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої мети, тобто готовність ресурсів до здійснення інноваційної діяльності.

На наш погляд, діагностична оцінка наукового інноваційного потенціалу повинна включати такі складові, як забезпеченість кадрами, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення, оптимізація організаційно-наукової системи, нагромадження знань, дослідні роботи, трансформація освіти та науки, економічну безпеку інноваційного розвитку. Остання складова інноваційного потенціалу набуває все більшої значущості та актуальності в умовах кризової національної економіки.

Відсутність єдиного понятійного апарату потребує формування теоретичної бази дослідження проблематики економічної безпеки підприємств харчової промисловості, зокрема узагальнення основних науково-методологічних підходів до визначення економічної безпеки та її складових, наділення їх економічним змістом з точки зору практичної реалізації в операційній, інвестиційній та інших видах діяльності харчових підприємств.

Стратегічний підхід до визначення економічної безпеки підприємства є найбільш поширеним, але вважаємо, що основним недоліком цього підходу є те, що більшість його прихильників визначають фінансову складову як статичний стан, що характеризується незмінним, стабільним результатом економічної та фінансової діяльності суб'єкту на певну дату, проте під дією факторів внутрішнього та зовнішнього прос-

тору економічний потенціал підприємства набуває властивості змінюватися.

При ресурсно-функціональному підході основним критерієм фінансової стабільності підприємницької діяльності виступає ефективне використання фінансового потенціалу підприємства. Поряд з цим підкреслюємо, що найсуттєвішим недоліком даного підходу є загальний розгляд фінансової складової економічної безпеки підприємства як з позиції пристосування підприємства до зовнішнього середовища, так і з позиції забезпечення його ресурсами, що впливає на ототожнення фінансової складової економічної безпеки з діяльністю та ефективністю підприємства.

Системний підхід ґрунтується на захисті комерційної таємниці підприємства. Основний недолік даного підходу вбачаємо в тому, що вплив факторів зовнішнього середовища при визначенні фінансової складової економічної безпеки підприємства враховано не повністю.

При ринковому підході основним чинником формування фінансової складової економічної безпеки підприємства виступає наявність конкурентних переваг. Проте, як на нашу думку, недолік цього підходу в тому, що фінансова складова економічної безпеки підприємства прямо залежить від наявності конкурентних переваг, що само по собі не може гарантувати її захист.

Кризові трансформаційні процеси, що останнім часом зворушили економіку країни, через можливості максимізувати прибуток в умовах постійного існування загроз, витіснили ресурсну концепцію управління підприємством, що зумовило потребу в пошуку принципово нового підходу, до якого відноситься потоковий підхід.

Традиційна концепція управління підприємством, що ґрунтується на використанні ресурсного підходу, втрачає свою значимість. Вже сьогодні найважливішою фінансовою ціллю підприємства стає максимізація його вартості, а ключовою відмінністю – націленість на майбутнє. Тому вагомим чинником в розв'язанні кризи традиційного управління підприємством, на нашу думку, є застосування поточкового підходу, що перш за все обумовлене безперервним характером економічних процесів, де численність векторів руху фінансових ресурсів підкреслює доцільність його розгляду в управлінні фінансовими ресурсами та грошовими засобами.

Опираючись на наукові дослідження Гришової І.Ю. та підтримуючи концепцію поточкового підходу [1-8], вважаємо, що раціональність управління фінансовими потоками впливає на результативність підприємницької діяльності та виявляється в

поєднанні вартісної та ресурсної концепцій управління підприємством та їх адаптації до специфіки функціонування промислових підприємств. Інакше кажучи, ефективність підприємницької діяльності визначається оптимальним формуванням та використанням фінансових потоків, тому як зниження рівня ризику ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності підприємства залежить від збалансованості фінансових потоків.

Таким чином, взаємозалежність фінансової складової економічної безпеки підприємницької діяльності та ефективності управління фінансовими потоками підприємства обумовлена наступними положеннями.

1. Фінансові потоки обслуговують усі аспекти підприємницької діяльності та виступають вирішальним агентом отримання високих фінансових результатів підприємства.

2. Синхронізація фінансових потоків за обсягами і часом встановлює фінансову стійкість та фінансову платоспроможність підприємства.

3. Раціональне формування та використання фінансових потоків сприяє ефективному розвитку підприємницької діяльності підприємства, зростанню її ритмічності та росту обсягів виробництва продукції та обсягів її реалізації.

4. Раціональність використання та забезпечення підприємства необхідним обсягом власного капіталу, що звільняє його від необхідності залучення додаткового позикового капіталу, залежить від ефективності управління фінансовими потоками, що підвищує його ліквідність.

5. Ефективне управління фінансовими потоками також виступає важливим фінансовим інструментом впливу на швидкість кругообігу капіталу підприємства, що сприяє зростанню генерованого у часі обсягу прибутку.

6. Фінансові потоки виступають в якості результативної ознаки підприємницької діяльності та впливають на ринкову вартість бізнесу в майбутньому, що свідчить про їх подвійну економічну природу.

Отже, потокове управління фінансовою складовою економічної безпеки підприємств харчової промисловості встановлює сприятливий фінансовий клімат як систему нормативних та економічних умов здійснення підприємницької діяльності підприємцями, що істотно впливає на рівень доходності та ризику, створюючи контури функціонування фінан-

сових потоків та забезпечує впорядкований рух фінансових ресурсів, що відповідає меті та критеріям їх формування в умовах відновлення посткризової економіки.

Враховуючи ключові характеристики поточкового підходу щодо обґрунтування фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємства харчової промисловості, поняття фінансової складової економічної безпеки набуває нових сутнісно-економічних характеристик і представляє собою:

– систему методів і принципів управління фінансовими потоками підприємства, ефективне управління якими забезпечує захист пріоритетних фінансових інтересів підприємців від деструктивного впливу загроз внутрішнього та зовнішнього оточення та сприяє їх подальшій реалізації;

– систему кількісних і якісних параметрів управління фінансовими потоками, що в комплексі характеризують стан захищеності підприємства харчової промисловості.

Отже, серед функціональних складових економічної безпеки підприємства, фінансова, інвестиційна та інноваційна складові, що характеризують стан захищеності стратегічного інноваційного підприємства в процесі їх реалізації, є ключовими, оскільки пріоритетні фінансові інтереси власників бізнесу пов'язані з економічним простором їх реалізації, а в системі економічних інтересів підприємства вони є домінантами, від успішності реалізації яких залежить ефективність розвитку харчової промисловості.

Висновки. Наявність усіх існуючих теоретико-методологічних та прикладних засад економічної безпеки та фінансово-економічної діяльності підприємств харчової промисловості зокрема характеризується значною різноманітністю нормативного, методичного, інформаційного забезпечення і процесуального виконання, що визначає низку розбіжностей між відомими методами діагностики і, відповідно, не забезпечує їх універсальність.

Запропоновано розглядати механізм економічної безпеки підприємств харчової промисловості у складі процесу перевірки системного забезпечення економічного захисту, що залежить від ступеня інноваційності підприємницької діяльності та повноти фінансово-кредитного та інвестиційного забезпечення при поєднанні усебічної оцінки якості проведення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності харчового підприємства.

Література

1. Гришова І. Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Облік і фінанси. - № 1. - 2013. - С. 99-105.

2. Гришова І. Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнатська // Інноваційна економіка. - № 12. - 2012. - С. 54-62.
3. Непочатенко В. О. Вплив інституціональної структури на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, В. О. Непочатенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. - 2013. - № 2. - С. 47-51. - Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
4. Кужель В. В. Державна підтримка регіональних програм інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, В. А. Замлинський, В. В. Кужель // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. - 2013. - № 2. - С. 201-206. - Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
5. Хома І. Б. Управління проблемним підприємством на основі діагностованого рівня економічної безпеки / І. Б. Хома // Науковий журнал «Економіка розвитку» Харківського національного економічного університету. - Харків : Видавництво ХНЕУ. - 2010. - № 4 (56). - С. 91-95.
6. Хома І. Б. Експрес-діагностування тенденцій стану економічної захищеності підприємства за показниками контролю інноваційної діяльності (Khoma I.B. Rapid diagnostics of trends of economic protectability of enterprise by monitoring indicators of innovation) / І. Б. Хома // Науковий вісник Національного гірничого університету. - 2013. - № 4. - С. 101-106.
7. Крюкова І. О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку підприємства АПК. - Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи. [Коллективна монографія]. / за ред. Аранчій В. І., Полтава. : ТОВ НВП «Укпромторгсервіс», 2013. - С. 43-52.
8. Крюкова І. О. Теоретичні основи формування фінансової архітектури інноваційного розвитку молокопереробних підприємств. - Науковий вісник БДФЕУ. Економічні науки. Вип. 2 (23). - Чернівці, 2012. - С. 32-40.
9. Крюкова І.О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку молокопереробних підприємств / І.О. Крюкова // Облік і фінанси. - 2013. - № 2 (60). - С. 87-93.
10. Стоянова-Коваль С. С. Использование методологии инновационного управления в инвестиционных процессах. / С. С. Стоянова-Коваль // Вектор науки ТГУ. Серия : Экономика и управление. Россия - 2013. - № 2. - С. 50-53.
11. Стоянова-Коваль С. С. Оцінка потенціалу аграрної сфери до галузевих структурних зрушень в контексті світових тенденцій / С. С. Стоянова-Коваль // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. - 2010. - № 1. - С. 36-43.
12. Гришова І. Ю. Финансовое обеспечение перерабатывающих предприятий в контексте формирования финансовых потоков. / И. Ю. Гришова // Азимут научных исследований: экономика и управление. - Россия. - 2012.- № 1. - С. 22-24.

УДК 005.591.6-027.1:664.013(477)

ТАРАСОВА О.В., канд. екон. наук, доцент, ПАСТИР А.В., студ.
Одеська національна академія харчових технологій

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

В статті розкрито проблеми стимулювання інноваційної діяльності харчової промисловості в Україні. На основі проаналізованих літературних джерел, нормативно-законодавчих документів та статистичної інформації були виявлені тенденції та особливості розвитку інновацій в галузях харчової промисловості. Обґрунтовано шляхи вирішення проблем інноваційного розвитку та напрямки стимулювання інноваційних процесів в харчовій промисловості.

Ключові слова: харчова промисловість, інновації, інноваційна діяльність підприємства, конкурентоспроможність, науково-технічний прогрес

The problems of stimulating innovation activities of food industry in Ukraine are uncovered in article. Based on the analyzed literature, regulatory and legislative documents and statistics the tendencies and characteristics of innovation in the food industry have been revealed. Justified solutions to the problems of innovative development and directions of stimulation of innovative processes in the food industry.

Keywords: food industry, innovations, innovative activity of the enterprises, competitiveness, scientific and technical progress

Вступ. Високий рівень економічного розвитку розвинутих країн світу пов'язаний з формуванням інноваційних систем, що охоплюють всі сфери життя суспільства. Вони ґрунтуються на взаємодії трьох

ключових факторів: науки, техніки та знань і проявляються в розробках інноваційних процесів та впровадженні досягнень науки та техніки.